

**ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
В.І. ВЕРНАДСЬКОГО**

**Навчально-науковий гуманітарний інститут
Кафедра психології, філософії та суспільних наук**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор навчально-наукового
гуманітарного інституту



Сергій ГУБАРЄВ

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ**

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

галузь знань 23 Соціальна робота

(шифр та найменування галузі знань)

спеціальність 231 Соціальна робота

(шифр та найменування спеціальності)

освітньо-професійна програма Соціальна робота

(назва однієї або декількох)

форма(и) навчання денна, заочна

КИЇВ 2025

РОЗРОБНИК силабусу (доктор психологічних наук, професор, професор
кафедри психології, філософії та суспільних наук)



Ірина БІЛА

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри психології, філософії та
суспільних наук

Протокол № 1 від 25.08.2025 року



Завідувач кафедри

Олена ВЛАСЕНКО

Гарант освітньо-професійної програми 231 Соціальна робота

(кандидат педагогічних наук, доцент)



Світлана КОПИЛОВА

1. Загальна інформація про навчальну дисципліну	
1. Назва навчальної дисципліни, код ВОПП	Вікова психологія, ОК 2.9 в ОПП
2. Статус навчальної дисципліни	Обов'язкова дисципліна циклу професійної підготовки
3. Рік навчання, семестр у якому викладається дисципліна	1 рік навчання, 2 семестр
4. Обсяг навчальної дисципліни (кількість кредитів, загальна кількість годин (аудиторних за видами занять, самостійної роботи здобувача вищої освіти))	4 кредитів ЄКТС (120 год), з них: 40 год аудиторного навантаження (14 год лекційних, 16 год. Семінарських, 10 год. практичних) та 80 год самостійної роботи.
5. Вид підсумкового (семестрового) контролю	екзамен
6. Інформація про консультації	За запитом здобувача вищої освіти в онлайн форматі
7. Мова викладання	українська
8. Прізвище, ім'я, по батькові викладача (науковий ступінь, вчене звання, посада)	Біла Ірина Миколаївна (доктор психологічних наук, професор кафедри психології, філософії та суспільних наук)
9. Контактна інформація викладача	vila.iryana@tnu.edu.ua
10. Посилання на силабус на вебсайті Університету	
2. Опис навчальної дисципліни	
Анотація дисципліни	Дисципліна знайомить студентів із теоретичними вітчизняними та зарубіжними теоріями, концепціями психічного розвитку на різних вікових етапах онтогенезу, сутністю вікових криз особистості; формує навички психологічного аналізу індивідуально-психологічних відмінностей у розвитку особистості на кожному віковому етапі; пояснює специфіку діагностики психічних процесів та різних сфер особистості із врахуванням вікових особливостей; знайомить із кризовими періодами розвитку особистості; налаштовує на вирішення дослідницьких завдань в галузі вікової психології.
Мета, завдання та цілі вивчення дисципліни	Мета вивчення дисципліни: вивчення навчальної дисципліни «Вікова психологія» є засвоєнням майбутніми психологами теоретичних знань з вікової психології, опанування науковими

	здобутками про психологічні особливості і закономірності розвитку особистості на різних етапах онтогенезу, а також формування готовності до практичної роботи з людьми різного віку.
Пререквізити	Основи педагогіки та психології Психофізіологія людини
Постреквізити	Соціальна робота з проблемними сім'ями Соціальна реабілітація
Формат проведення дисципліни	Під час навчання використовуються наступні форми та методи: презентації, ділові ігри, бесіди і дискусії, кейс-технології, індивідуальні науково-дослідні завдання, рольовий тренінг, розв'язання психологічних задач. Віртуальне навчальне середовище, яке використовуватиметься у разі роботи в дистанційному режимі - Google Classroom. У дистанційному режимі лекції / практичні / семінарські заняття будуть проведені за допомогою програм електронної комунікації Google Meet. Поточна комунікація з викладачем здійснюється через Classroom та корпоративну пошту.

2. Перелік компетентностей, яких набувають здобувачі вищої освіти при вивченні навчальної дисципліни.

Інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у соціальній сфері або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів соціальної роботи і характеризується комплексністю та невизначеністю умов

Загальні та спеціальні компетентності, що формуються у процесі вивчення дисципліни:

ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу

ЗК4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК9. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями

ЗК10. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел,

ЗК11. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми,

здатність приймати обґрунтовані рішення.

СК4. Здатність до аналізу соціально-психологічних явищ, процесів становлення, розвитку соціалізації особистості, розвитку соціальних груп і громад.

СК 11. Здатність до надання допомоги та підтримки клієнтам із врахуванням їх індивідуальних потреб, відмінностей, гендерних, етнічних та інших особливостей.

СК 15. Здатність взаємодіяти з клієнтами, представниками різних професійних груп громад

3. Програмні результати навчання відповідно до освітньо-професійної програми.

РН1. Вміння здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування професійних завдань і встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між соціальними подіями та явищами.

РН5. Теоретично аргументувати шляхи подолання проблем та складних життєвих обставин, обирати ефективні методи їх вирішення, передбачати наслідки.

РН11. Використовувати методи профілактики для запобігання можливих відхилень у психічному розвитку, порушень поведінки, міжособистісних стосунків, для розв'язання конфліктів, попередження соціальних ризиків складних життєвих обставин.

РН 13. Використовувати методи соціальної діагностики у процесі оцінювання проблем, потреб, специфічних особливостей та ресурсів клієнтів

2. Тематика та зміст навчальної дисципліни.

Номер та назва розділу, теми, перелік основних питань	Вид навчального заняття	Форми і методи контролю знань	Кількість годин
Змістовий модуль I. Вікова психологія, її завдання Тема 1. Предмет, завдання і методи вікової психології. Предмет вивчення психології вікової. Поняття «вік», характеристика психологічного віку. Проблеми психології вікової та основні напрями їх розв'язання. Теоретичні і практичні завдання сучасної психології вікової. Основні розділи психології вікової, її зв'язок з іншими областями психологічної науки.	лекція	Поточний; усний метод (співбесіда)	2
1.1 Місце вікової психології у психологічній науці. <i>Роль знань із вікової психології в практичній діяльності психолога. Проблеми вікової психології та ймовірні шляхи їх розв'язання. Принципи вивчення розвитку психіки людини. Методи психології вікової, її класифікація та загальна характеристика. Основні вимоги до організації та проведення психологічного дослідження дітей.</i>	семінар	Поточний; презентація доповідей; виконання письмових завдань (психологічних задач)	2

Змістовий модуль II. Дитяча психологія Тема 4. Психологія раннього дитинства Суперечності психічного розвитку дітей раннього віку. Соціальна ситуація розвитку дитини раннього віку. Предметна діяльність як провідна у ранньому віці, її розвиток. Передумови формування особистості та поведінки дитини. Основні новоутворення раннього віку. 4.1. Психологія раннього віку <i>Анатомо-фізіологічні, соціально-психологічні та особистісні передумови психічного розвитку дітей раннього віку. Розвивальний потенціал предметної діяльності як провідної діяльності в ранньому дитинстві. Чинники впливу на розвиток мислення і мовлення дитини у ранньому віці, їх особливості.</i>	семінар Практичне заняття	Поточний; усний метод (співбесіда) Поточний; презентація доповідей; виконання письмових завдань	2 2
Змістовий модуль II. Дитяча психологія Тема 5. Психічний розвиток дитини в дошкільному віці Проблеми психології дошкільника. Основні суперечності психічного розвитку дошкільника. Соціальна ситуація розвитку дитини дошкільного віку. Ігрова діяльність як провідна в дошкільному віці, її структура та розвиток. Інші види діяльності дошкільника. Новоутворення психічного розвитку дошкільника у пізнавальній та особистісній сферах. Криза 6 (7) - ми років. Проблема психологічної готовності дитини до навчання в школі. 5.1. Психологія дошкільника <i>Роль ігрової діяльності як провідної в дошкільному віці. Роль інших видів продуктивної діяльності в психічному розвитку і становленні особистості дитини – дошкільника. Основні тенденції</i>	Лекція семінар	Поточний; усний метод (співбесіда) Поточний; презентація доповідей; індивідуальне опитування	2 2
<i>розвитку пізнавальної, емоційно – вольової та індивідуально – особистісної сфери дитини дошкільного віку. Які найважливіші новоутворення в цих сферах з'являються на кінець дошкільного періоду. Кризи в період від народження і до початку шкільного життя, їх суть та причини. Психологічна готовність дитини до навчання в школі. Складові готовності до школи. Методи діагностики шкільної готовності.</i>			

Змістовий модуль III. Психологія школяра Тема 6. Психологія молодшого школяра Проблеми психології молодшого школяра. Основні суперечності психічного розвитку молодшого школяра. Соціальна ситуація розвитку молодшого школяра. Навчальна діяльність як провідна у молодшому шкільному віці, її структура і особливості розвитку. Проблема адаптації дитини до шкільного навчання. Новоутворення психічного розвитку молодшого школяра: розумовий розвиток; формування особистості молодшого школяра; розвиток довільної вольової саморегуляції і формування характеру. Характеристика і розвиток міжособистісних взаємин у молодшому шкільному віці. 6.1. Психологія молодшого школяра <i>Зміна соціальної ситуації розвитку дитини зі вступом до школи. Роль навчальної діяльності у психічному розвитку школяра як провідної в цьому віці. Особливості пізнавальних психічних процесів молодших школярів. Зміни в розвитку сприймання, пам'яті, уваги, мислення, мовлення. Вольовий та моральний розвиток учня початкових класів. Міжособистісні взаємини молодших школярів. Вивчення пізнавальної та емоційно-вольової сфери молодшого школяра. Методики діагностики, аналіз діагностичних результатів.</i>	лекція Практичне заняття	Поточний; усний метод (співбесіда) Поточний; презентація доповідей; індивідуальне опитування, практичні завдання	2 4
Змістовий модуль III. Психологія школяра Тема 7. Психологія підлітка Психологічні проблеми підліткового віку. Нові потреби підлітка і виникнення кризи підліткового віку. Анатомо-фізіологічні передумови психічного розвитку підлітка. Соціальна ситуація розвитку підлітка. Проблема провідної діяльності в підлітковому віці. Основні новоутворення особистісної сфери	лекція	Поточний; усний метод (співбесіда)	2

психічного розвитку дорослої людини. Проблеми розвитку людини в дорослому віці. 9.1. Особливості дорослості як етапу онтогенезу. <i>Психологічна характеристика дорослості. Кризидорослості. Сімейні ролі. Професійна реалізація. Діагностика особистості.</i>	семінар	метод «перевернутий клас». індивідуальне опитування	2
---	---------	---	---

Організація самостійної роботи студентів

№ з/п	Зміст завдання	Форма звітності
1.	Аналіз першоджерел зі списку літератури у вигляді письмового конспекту, тез.	звіт (модуль I)
2.	Підготувати тези до дискусії по темі.	звіт (модуль II)
3.	Підготувати презентацію по темі.	звіт (модуль III)
4.	Підготувати матеріали до публічного виступу за обраною темою	звіт (модуль IV)

6. Технічна та програмна безпека (обладнання).

Кожному здобувачу потрібно доєднатися до навчального середовища Google Classroom, оскільки там розміщуються навчальні матеріали, проводиться тестування, ведеться журнал оцінювання навчальних досягнень, є можливість для листування з викладачем.

У режимі дистанційного навчання - вивчення курсу додатково передбачає приєднання кожного здобувача вищої освіти до програми Google Meet (для занять у режимі відеоконференцій).

Для активізації процесу навчання студентів в ході вивчення дисципліни застосовуються дистанційні, репродуктивні та проблемно-пошукові методи:

1. Словесні: розповідь, пояснення, дискусія, міркування, лекція, бесіда, проблемний виклад, робота з навчально-методичної літературою (читання, цитування, конспектування, реферування).
2. Наочні: ілюстрування (схеми, рисунки, моделі), демонстрація (моделі, відео), показ (схеми, таблиці, фото, презентацій).
3. Практичні: складання схем, таблиць, алгоритму, кросвордів, тестових завдань, дослідів.
4. Інтерактивні методи навчання: робота он-лайн, в малих групах, «мозковий штурм», розв'язання проблемних питань, дослідницькі завдання.

7. Політика дисципліни.

- Вивчення дисципліни передбачає роботу колективі.

- Середовище в аудиторії є дружнім, творчим, відкритим до конструктивної критики.
- Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (хвороба, міжнародне стажування тощо) навчання може відбуватись в дистанційному режимі за погодженням із викладачем дисципліни.
- Самостійна робота включає в себе теоретичне вивчення питань, що стосуються тем лекційних занять, які не ввійшли в теоретичний курс, або ж були розглянуті коротко, їх поглиблена проробка за рекомендованою літературою, а також виконання завдань з метою закріплення теоретичного матеріалу.
- Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлений термін.
- Здобувач, який спізнився, вважається таким, що пропустив заняття з неповажної причини з виставленням 0 балів за заняття, і при цьому має право бути присутнім на занятті.
- За використання телефонів і комп'ютерних засобів без дозволу викладача, порушення дисципліни здобувач отримує за заняття 0 балів і зобов'язаний відпрацювати таке заняття.
- Ліквідація заборгованості відбувається протягом 1 тижня після встановленого терміну. При цьому оцінка знижується на 10 %.
- Здобувачам вищої освіти після аудиторних занять надається право підвищувати свій рейтинг лише під час складання іспитів (підсумкового оцінювання) за графіком екзаменаційної сесії.
- Під час роботи над завданнями не допустимо порушення академічної доброчесності: при використанні Інтернет-ресурсів та інших джерел інформації здобувач повинен вказати джерело, використане під час виконання завдання.
- Списування під час контрольних робіт заборонене (в т.ч. із використанням мобільних пристроїв). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування.

8. Система оцінювання та вимоги.

Вимоги до знань та умінь студентів	Максимальна кількість балів, оцінка за шкалою ECTS
Повно й ґрунтовно володіє знаннями, фактичною інформацією та поняттєвим апаратом, в логічній послідовності передає знання першого та другого модуля з відповідним аналізом й узагальненням вивченого. Простежувався зв'язок теоретичного матеріалу з практикою.	A: 90 – 100 б.
Свідомо володіє знаннями, фактичною інформацією та поняттєвим апаратом, в логічній послідовності передає знання першого та другого модуля з відповідним аналізом й узагальненням вивченого.	B: 80–89 б.
Свідомо володіє знаннями, фактичною інформацією та поняттєвим апаратом. Проте відсутня логічна послідовність у викладі матеріалу, відсутні певні висновки щодо викладеної інформації.	C: 75– 79 б.
Знання модулів передаються зазубреними з підручників (з	D: 66 – 74 б.

конспекту)фразами.Відсутнялогічнапослідовністьувикладінавчальногоматеріалу,відсутніпевнівисновкищодовикладеноїінформації.	
Знання модуля передаються тільки за допомогою певних питань з боку викладача.	Е: 60 – 65 б.

Видиконтролю:

1.Поточнийконтроль:

- систематична перевірка знань, умінь під час семінарських, практичних занять;
 - оцінювання виконання самостійних робіт;
 - модульний контроль (к.р.)
 - оцінювання виконання ІНДЗ: розробка презентації або написання реферату.
- Підсумковий контроль – екзамен (питання для підготовки наведено у Додатку).

Розподіл балів, які отримують студенти (за видами робіт):

Вид роботи	Кількість балів за виконану роботу	Максимальна кількість балів за семестр
Робота під час семінарського заняття	1-4	40
Робота під час практичного заняття	1-4	24
Виконання самостійної роботи:	5-20	20
Виконання тестових завдань (к.р.)	1-10	10
Присутність	26X0,3	6
Всього		100
	0,6x100 = 60	
Екзамен		40
Разом		100

9. Рекомендовані джерела інформації:

Основні:

1. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська [та ін.]. – Вид. 2-е, допов. – К. : Каравела, 2008. – 400 с.
2. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К. : ЦУЛ, 2012. – 424 с.
3. Дуткевич Т. В. Дошкільна психологія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. 2-ге вид. К. : ЦУЛ, 2009. – 392 с.
4. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. К. : Рад. школа, 1989. – 608 с.
5. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій): Навчальний посібник. - К.: ЦУЛ, 2005. – 128 с.
6. Кутішенко В. П., Ставицька С. О. Психологія розвитку та вікова психологія: практикум: Навч. посіб. – К. : Каравела, 2009. – 448 с.
7. Павелків Р. В. Вікова психологія: підручн. – К.: Кондор, 2011. – 469 с.

8. Савчин М., Василенко Л. Вікова психологія. – К. : Академвидав. (Альма-матер), 2011. – 384 с.

9. Сергєєнкова О.П. Вікова психологія : навч. посіб. / Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасєка О.В. – К.: ТОВ «Центр учбової літератури».–2012.–384с.

10. Токарева Н. М., Шамне А. В. Основи вікової психології: навчально-методичний посібник. – Кривий Ріг, 2013. – 548 с.

11. Ушакова І. М. Вікова психологія: курс лекцій. – Харків: НУЦЗУ, 2016. – 52 с.

Назва теми	Рекомендовані джерела інформації до теми (основна література; допоміжна література; інформаційні ресурси мережі Інтернет)
Тема 1. Предмет, завдання і методів вікової психології	Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська [та ін.]. Вид. 2-е, допов. К. : Каравела, 2008. 400 с. Савчин М., Василенко Л. Вікова психологія. К. : Академвидав. (Альма-матер), 2011. 384 с. Кутішенко В.П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій): Навчальний посібник. К.: ЦУЛ, 2005. 128 с. Кутішенко В.П., Ставицька С.О. Психологія розвитку та вікова психологія: практикум: Навч. посіб. К.: Каравела, 2009. 448 с. Павелків Р.В. Вікова психологія: підручн. К.: Кондор, 2011. 469 с. Сергєєнкова О.П. Вікова психологія: навч. посіб. / Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасєка О.В. – К.: ТОВ «Центр учбової літератури». – 2012. – 384 с.
Тема 2. Загальні закономірності психічного розвитку. Вікова періодизація	Горбунова В.В. Як спланувати психологічний експеримент // Практична психологія та соціальна робота. – №4. – 2010. – С. 12-15. – [Електронний ресурс]. – Шлях доступу: http://psyjournals.org.ua/archive1/2010.html Зязюн І. А. Аксіологічні критерії вікової психології [Електронний ресурс] / І. А. Зязюн // Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. – 2013. – Вип. 7. – С. 6-24. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/OD_2013_7_3.pdf Максименко С.Д. Особистість починається з любові // Психолог. – 2013. – №1. – С. 12-15. Калошин В. Як виконується головне завдання школи // Початкова школа. – 2013. – Размери №7. – С. 54-56. [Електронний ресурс]. – Шлях доступу: http://www.pochatkova-shkola.net/journal.htm Криуленко Л. Як учителю початкових класів стати чарівником // Початкова школа. – 2013. – №7. – С. 39-42. [Електронний ресурс]. – Шлях доступу: http://www.pochatkova-

	shkola.net/journal.htm Шкодін О. Обдарована дитина в сучасному світі // Психолог дошкілля. – 2012. – №9. – С.22-25.
Тема 3. Психологічні особливості новонародженої дитини немовлячого віку	Психологічні статті по темі з журналів «Початкова школа», «Дошкільне виховання», «Педагогіка і психологія», «Психолог дошкілля», «Практична психологія і соціальна робота» та ін. (на вибір студента). Біла І. М. Відповідальне батьківство: соціально-психологічні аспекти: підручник / І. М. Біла. – Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2020. – 278 с. Шелег Т. В. Вплив досвіду перинатального періоду на розвиток особистості // Проблеми сучасної психології. – 2012. – Вип. 17. – [Електронний ресурс]. – Шлях доступу: http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pspl/2012_17/713-723.pdf Лосієвська О. Г. Психологічний вплив фактору емоційної регуляції на психічне здоров'я дитини першого року життя в умовах материнської депривації // Теоретичні і прикладні проблеми психології збірник наукових праць. – № 1 (21). – 2009. – [Електронний ресурс]. – Шлях доступу: http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/tippp/2009_1/losievsk.pdf Машовець М. А. Ми запрошуємо дитину у світ і за неї відповідаємо. Усвідомлення батьківства з пренатального періоду // Дошкільне виховання. – 2013. – № 12. – С. 7-9. Кочерга О. В. Психофізіологія дитини до народження і розвиток творчості // Стратегія інноваційного розвитку обдарованості в системі проектування виховного процесу. – 2010. – С. 46-54. – [Інституційний репозитарій]. – Шлях доступу: http://elibrary.kubg.edu.ua/2958/1/Kocherga_O_1.pdf
Тема 4. Психологія раннього дитинства	Біла І. М. Досвід становлення талантів у Японській державі Серія «ПРОСвіт». – К: Інститут обдарованої дитини, 2011. – 36 с. Смерчинська Л. Діти раннього віку: спостерігаємо, вивчаємо, розуміємо // Психолог дошкілля. – 2012. – № 2. – С. 21-24. Грицишина Т. І. Діагностика предметної діяльності дитини раннього віку як основний критерій її психічного розвитку [Електронний ресурс] / Т. І. Грицишина // Освіта та розвиток обдарованої особистості. – 2013. – № 7. – С. 42-46. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Otros_2013_7_11.pdf Мунтян В. Цей серйозний ранній вік: Психологічний портрет // Психолог дошкілля. – 2012. – № 10. – С. 49-52. Шеремет А. М. Зарубіжні теорії розвитку особистості дитини раннього віку [Електронний ресурс] / А. М. Шеремет // Збірник

	наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету "Україна". – 2012. – № 6. – С. 183-187. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Znpkhist_2012_6_44.pdf Олексенко С. В. Розвиток психомоторних здібностей у ранньому віці // Психологічна газета. – 2009 (21). – С. 26-29. – [Інституційний репозитарій]. – Шлях доступу: http://elibrary.kubg.edu.ua/2378/1/S_Oleksenko_PG_21_IPPO.pdf Тарасун В. В. Теоретичне підґрунтя дослідження стану психічного розвитку дитини раннього віку [Електронний ресурс] / В. В. Тарасун // Логопедія . – 2011. – № 1. – С. 79-82. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/logoped_2011_1_19.pdf Гуріна З. В. Роль активності в становленні особистості дитини раннього віку [Електронний ресурс] / З. В. Гуріна // Психолінгвістика. – 2009. – Вип. 4. – С. 21-27. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/psling_2009_4_3.pdf Кочерга О. В. <u>Психофізіологія раннього дитинства</u> // Шкільний світ. – 2006. Олексенко С. В. <u>Діагностика психомоторних здібностей удітей раннього віку</u> // Психолог дошкілля. – 2010. – (12). – С. 12-17.
Тема 5. Психічний розвиток дитини в дошкільному віці	Біла І. М. Психологія дитячої творчості. Київ., Фенікс, 2014. – 200 с. Беленька Г. В. П'ятирічки: на фінішній прямій до школи // Дошкільне виховання. – 2013. – № 11. – С. 4-6. Терещенко М. Психологічні особливості когнітивної та поведінкової складової образу сім'ї дошкільників // Практична психологія та соціальна робота. – 2012. – № 11. – С. 30-37. – [Інституційний репозитарій]. – Шлях доступу: http://elibrary.kubg.edu.ua/1325/1/tereschenko_m_v_pptsr_ipsp.pdf Калмикова Л. О. Актуальні проблеми психології мовлення дітей дошкільного віку [Електронний ресурс] / Л. О. Калмикова. // Психолінгвістика. – 2008. – Вип. 1. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/psling_2008_1_4.pdf Метелюк В. Психолого-педагогічний супровід дітей дошкільного віку в кризові періоди їх розвитку // Наукові записки. Серія "Психолого-педагогічні науки", – 2011. – № 5. – С. 173-176. – [Інституційний репозитарій]. – Шлях доступу: http://elibrary.kubg.edu.ua/2666/1/V_Metelyuk_SPPPS_5_DP_PI.pdf Кочерга О. В. Психофізіологічний розвиток дитини перед школою // Початкова школа. – 2012. – № 1. – С. 45-48. – [Інституційний репозитарій]. – Шлях доступу:

	http://elibrary.kubg.edu.ua/3430/1/O_Kocherga_PS_1_IPPO.pdfПасічник А. Особливості розвитку етичних уявлень дітей дошкільного віку // Актуальні проблеми психології: Психологія розвитку дошкільника. – 2010. – № 17 (6). С. 57-60. – [Інституційний репозитарій]. – Шлях доступу: http://elibrary.kubg.edu.ua/896/1/A_Pasechnik_%20CPPPT_6_PED_PI.pdf Смольникова Г. В. <u>Особливості спілкування молодших і старших дошкільників у різних видах діяльності</u> // Актуальні проблеми психології. – Том IV. Психологія розвитку дошкільника. – Випуск 2. Збірник наукових статей, 2004. – С. 103-108.
Тема 6. Психологія молодшого школяра	Кепканова О. І. Готовність дитини до школи: складові успішного навчання // Психологічна газета. – 2010 (22). – С. 29-32. – [Інституційний репозитарій]. – Шлях доступу: http://elibrary.kubg.edu.ua/2375/1/O_Kepkanova_PG_22_IPPO.pdf Загурська І. С. Розвиток самооцінки здібностей у молодшому шкільному віці // Практична психологія та соціальна робота. – №6. – 2010. – С. 14-20. [Електронний ресурс]. – Шлях доступу: http://psyjournals.org.ua/archive1/2010.html Кочерга О.В. Психофізіологічний портрет шестирічного першокласника // Іноземні мови в сучасній школі. – 2012. – №6. – С. 21-25. – [Інституційний репозитарій]. – Шлях доступу: http://elibrary.kubg.edu.ua/3400/1/O_Kocherga_IMVSSH_6_IPPO.pdf Крикливенко О.І. Розвиток творчих здібностей молодших школярів // Практична психологія та соціальна робота. – №3. – 2010. – С. 32-39. [Електронний ресурс]. – Шлях доступу: http://psyjournals.org.ua/archive1/2010.html Гончарук І. Створення вчителем комфортних умов для адаптації першокласників до навчання у школі // Початкова школа. – 2013. – №7. – С. 42-45. [Електронний ресурс]. – Шлях доступу: http://www.pochatkova-shkola.net/journal.htm Кочерга О. В. Психофізіологічні особливості сприйняття навчальної інформації молодшими школярами // Початкова школа. – 2010. – №6. – С. 5-7. ISSN 0131-5358 – [Інституційний репозитарій]. – Шлях доступу: http://elibrary.kubg.edu.ua/3432/1/O_Kocherga_PS_6_IPPO.pdf
Тема 7. Психологія підлітка	Бедлінський О.І. Проблема періодизації підліткового віку у сучасних умовах // Практична психологія та соціальна робота. – №2. – 2011. – С. 49-53. [Електронний ресурс]. – Шлях доступу: http://psyjournals.org.ua/archive1/2011.html Музика О.Л., Музика О.О. Ціннісні орієнтири і психологічна підтримка обдарованих дітей // Назлетідумки. Залучення

	обдарованої молоді до науково-дослідницької роботи: зб. доповідей та тез науково-практичної конференції. – Житомир: МАН, Житомирське регіональне відділення, 2013. – С. 6-11. – [Інституційний репозитарій]. – Шлях доступу: http://elibrary.kubg.edu.ua/2526/1/O_L_Muzyka_O_O_Muzyka_NS_D_KP.pdf Юдєєва Т.В. Співвідношення сугестивності з індивідуально-психологічними характеристиками соціально-дезадаптованих підлітків // Практична психологія та соціальна робота. – №1. – 2011. – С. 70-76. [Електронний ресурс]. – Шлях доступу: http://psyjournals.org.ua/archive1/2011.html Хоменко О. А. Особливості нової соціальної ситуації п'ятикласників // Сучасна школа України. – 2013. – № 9. – С. 17-18. – [Інституційний репозитарій]. – Шлях доступу: http://elibrary.kubg.edu.ua/2471/1/O_Homenko_SSHU_9_IPPO.pdf Клименко А.І. Розвиток лідерських якостей підлітків залежно від черговості народження дитини в сім'ї // Вісник психології і педагогіки [Електронний ресурс]. – Випуск 3. – К., 2010. – Режим доступу до збірника : http://www.psyh.kiev.ua/Збірник_наук._праць._Випуск_3 Закус О.І. Ставлення до освіти підлітків з різним відчуттям самотності // Вісник психології і педагогіки [Електронний ресурс]. – Випуск 4. – К., 2011. – Режим доступу до збірника : http://www.psyh.kiev.ua/Збірник_наук._праць._Випуск_4 Швець Н.А. Інтернет-залежність та її вплив на виховання підлітків // Вісник психології і педагогіки [Електронний ресурс]. – Випуск 5. – К., 2011. – Режим доступу до збірника : http://www.psyh.kiev.ua/Збірник_наук._праць._Випуск_5 Терещенко Л. А. Девіантна поведінка підлітків як соціально-педагогічна проблема Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С.Костюка. – 2013. – 10. – С. 675-683. Гришук Ю. В. Підліткова субкультура: психологічні і соціально-групові особливості // Освітологічний дискурс. – 2014. – 7 (3). – С. 38-46.
Тема 8. Психологія юнацького віку	Чала О. А. Порушення емоційної сфери як чинник деструктивної конфліктності юнацтва // Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка. – 2012 (17). – С. 79-83. – [Інституційний репозитарій]. – Шлях доступу: http://elibrary.kubg.edu.ua/810/1/Chala_PO_TP_17_IPSP.pdf Ковалчук В. І. Фактори професійного самовизначення школярів // Відкритий урок: розробки, технології, досвід. – 2010. – С. 12-13. – [Інституційний репозитарій]. – Шлях доступу: http://elibrary.kubg.edu.ua/2260/1/Kovalchuk_V_51.pdf

	Бойко Я.В. Психологічні особливості симпатії у
	старшокласників // Вісник психології і педагогіки [Електронний ресурс]. – Випуск 3. – К., 2010. – Режим доступу до збірника: http://www.psyh.kiev.ua/Збірник_наук._праць._-Випуск_3 Грінцова О.М. Психологічні особливості життєвого самовизначення в юнацькому віці // Вісник психології і педагогіки [Електронний ресурс]. – Випуск 8. – К., 2012. – Режим доступу до збірника : http://www.psyh.kiev.ua/Збірник_наук._праць._-Випуск_8 Чорна Ю.С. Зв'язок між почуттями ревності та закоханості в юнацькому віці // Вісник психології і педагогіки [Електронний ресурс]. – Випуск 12. – К., 2013. – Режим доступу до збірника : http://www.psyh.kiev.ua/Збірник_наук._праць._-Випуск_12. Кутішенко В. П. Духовні орієнтири становлення статевої ідентичності сучасної жінки // Проблеми сучасної психології: Збірник наукових праць. – Кам'янець-Подільський, 2013. – (Вип. 2). – С. 303-313. Шевцова О. М. Особливості валеоустановок як детермінант психологічного здоров'я особистості в дорослому віці // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. – Серія: Психологічні науки. – 2012. – 2 (103). – С. 178-181.
Тема 9. Психологія дорослості	Психологія дорослості з основами геронтопсихології. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Т.М. Дзюба, О.Г. Коваленко; за ред. проф. В. Ф. Моргуна. – П., 2013. – 172 с. Партико Т. Б. Вікові зміни психологічного благополуччя у середній та пізній дорослості / Т. Б. Партико // Психологія і особистість. – 2016. – №2(10) частина 1. – С. 83–96. – http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/6529/1/Partyko.pdf

Інформаційні ресурси:

- Вікова та педагогічна психологія / Скрипченко О.В. та ін. https://pidruchniki.com/13990507/psihologiya/vikova_ta_pedagogichna_psihologiya
- Савчин М.В., Л.П. Василенко Вікова психологія.

https://pidruchniki.com/16990923/psihologiya/vikova_psihologiya

- Сергєєнкова О.П. Вікова психологія.

https://pidruchniki.com/1584072027740/psihologiya/vikova_psihologiya

- Видра О.Г. Вікова та педагогічна психологія.

https://pidruchniki.com/1584072022863/psihologiya/vikova_ta_pedagogichna_psihologiya

- Павелків Р.В. Вікова психологія.

https://pidruchniki.com/1584072037047/psihologiya/vikova_psihologiya

- Поліщук В.М. Вікова і педагогічна психологія.

https://pidruchniki.com/1584072037148/psihologiya/vikova_i_pedagogichna_psihologiya

[giya](#)

- Кутішенко В. П. Вікова педагогічна психологія.

https://pidruchniki.com/17050603/psihologiya/vikova_ta_pedagogichna_psihologiya

- Дуткевич Т. Дитяча психологія.

https://pidruchniki.com/1584072028233/psihologiya/dityacha_psihologiya

ДОДАТОК

Питання до курсу

1. Предмет, завдання вікової психології, її основні проблеми на сучасному етапі. Основні розділи вікової психології, їх зв'язок з іншими галузями психологічної науки.
2. Методи вікової психології та їх класифікація. Принципи дослідження розвитку психіки дитини в онтогенезі.
3. Поняття про психічний розвиток та його характерні особливості.
4. Загальні закономірності психічного розвитку дитини в онтогенезі. Взаємозв'язок детермінантів психічного розвитку.
5. Детермінанти психічного розвитку та їх взаємозв'язок.
6. Культурно-історична теорія розвитку Л.С. Виготського та його послідовників.
7. Психоаналітична теорія дитячого розвитку.
8. Теорія соціального навчання.
9. Когнітивна теорія Ж. Піаже та ін.
10. Біологічні передумови психічного розвитку (спадковість, вроджені задатки та дозрівання нервової системи).
11. Роль діяльності та спілкування у психічному розвитку людини.
12. Поняття періоду психічного розвитку. Сензитивні періоди розвитку.
13. Кризи і критичні періоди розвитку.
14. Принципи критерії вікової періодизації психічного розвитку людини.
15. Різні підходи до вікової періодизації психічного розвитку.
16. Роль навчання і виховання у психічному розвитку дитини. Принципи умови розвиваючого навчання.
17. Поняття про вікові та індивідуальні особливості. Явище акселерації.
18. Усвідомлене бачення.
19. Розвиток дитини в пренатальний період.
20. Анатомо-фізіологічні особливості та психологічна характеристика новонародженого. Тенденції психічного розвитку дитини у фазі новонародженого. Комплекс пожвавлення – новоутворення психічного розвитку новонародженої дитини.
21. Особливості соціальної ситуації розвитку дитини немовлячого віку. Емоційне спілкування як провідна діяльність немовляти. Зародження предметних дій.
22. Новоутворення і основні досягнення наприкінці першого року життя дитини. Криза 1-го року життя.
23. Особливості соціальної ситуації розвитку дитини раннього віку.
24. Предмет діяльності як провідна в ранньому віці та її розвиток.

25. Основні новоутворення раннього віку. Криза 3-х років.
26. Соціальна ситуація розвитку дитини дошкільного віку.
27. Ігрова діяльність як провідна дошкільного віку, її структура та розвиток.
28. Роль продуктивних видів діяльності в психічному розвитку дошкільника.
29. Новоутворення психічного розвитку дошкільника в особистісній сфері.
30. Розвиток пізнавальної сфери дошкільника. Криза 6(7)-річних.
31. Проблема психологічної готовності дитини до навчання в школі.
32. Сучасні проблеми психології молодшого шкільного віку.
33. Основні суперечності психічного розвитку молодшого школяра.
34. Навчальна діяльність як провідна у молодшому шкільному віці, її структура і особливості розвитку.
35. Проблема адаптації дитини до шкільного навчання.
36. Розвиток довільної волевільної саморегуляції і формування характеру.
37. Характеристика і розвиток міжособистісних взаємин у молодшому шкільному віці.
38. Зміна соціальної ситуації розвитку дитини на початку навчання в школі.
39. Новоутворення психічного розвитку дитини молодшого школяра в особистісній сфері.
40. Новоутворення молодшого школяра в пізнавальній сфері.
41. Біологічні передумови та соціальні фактори психічного розвитку підлітків.
42. Особливості соціальної ситуації розвитку підлітків та проблема провідної діяльності.
43. Новоутворення в пізнавальній та особистісній сферах підлітка і пов'язана з ними криза підліткового віку.
44. Причини загострення підліткової кризи та умови її розв'язання. Проблема «важких» підлітків.
45. Завдання психосоціального розвитку юнацтва та проблема їх розв'язання.
46. Особливості соціальної ситуації розвитку та проблема провідної діяльності старшокласників.
47. Проблема самопізнання та самовиховання в юнацькому віці. «Я – концепція» та її формування.
48. Новоутворення в особистісному розвитку юнаків.
49. Психологічні особливості пізнавальної сфери старшокласників та їх врахування у навчанні.
50. Поняття соціальної зрілості. Показники і критерії дорослості.
51. Роль місцевікової психології у діяльності практичного психолога.